

Viure bé sense fer malbé, un article d'Enric Tello

02/04/2004

[Enric Tello](#)

Enric Tello és catedràtic d'Història i Institucions Econòmiques per la [Universitat de Barcelona](#). La [Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat](#) s'ha basat en el text que us oferim en exclusiva, a continuació, per elaborar la Declaració de Mataró, sobre consum responsable. Aquest document es va presentar oficialment el passat dimarts, 30 de març, en la V Assemblea de la Xarxa. Podeu llegir la declaració, tal i com es va aprovar per consens, [aquí](#).

Vivim a un món globalitzat. Les coses que consumim provenen de llocs molts diferents, on escampen una petjada ecològica excessiva fora de la nostra vista. Si cada persona es troba tota sola, havent d'escollir amb el seu poder adquisitiu limitat entre una oferta igualment limitada de béns i serveis que no sabem d'on venen, ni on van a parar quan esdevenen residus, tothom esdevé impotent. Ens trobem atrapats a la teranyina de les petites decisions: ningú no fa res perquè el resultat de la seva decisió és mínuscul. Però com que ningú no canvia, res no canvia. Superar la impotència vol dir sortir de l'aïllament, trobar solucions col·lectives a la frustració individual.

Aquí és on l'administració més propera als ciutadans i ciutadanes pot de jugar un bon paper promovent formes de consum responsable, tan a la mateixa compra pública o la contractació d'obres i serveis, com a l'hora d'eixamplar les capacitats d'opció de les persones que viuen, treballen, compren, es desplacen o frueixen del lleure als nostres municipis. Com diu la Federació de Municipis de Catalunya a la resolució sobre el consum responsable i la salut de les persones, els ajuntaments tenim una tasca cabdal per aconseguir *"un canvi de paradigma que faci del desenvolupament sostenible un model de desenvolupament que satisfaci les necessitats presents sense posar en perill la capacitat de es generacions futures de cobrir les seves necessitats"*.

El Consell Internacional per a les Iniciatives Ecològiques Locals (ICLEI) ha proposat en diverses campanyes, com "Eco-compra" o "Eco-procura", i a les declaracions de Hannover (1998), Bilbao (1999), Lyon (2000) i Atenes (2003), convertir l'ambientalització dels serveis municipals i la promoció del comerç just i el consum responsable en tasques estratègiques. Amb l'aplicació d'oficines verdes o programes de compra verda, l'aprovació d'ordenances solars i ajuts o bonificacions fiscals a les energies netes, programes d'estalvi d'aigua i energia, la reducció i selecció de residus, o la promoció de la fusta certificada i l'agricultura ecològica, diversos ajuntaments catalans han començat a fer realitat aquestes declaracions. Actuar localment per canviar globalment també vol dir superar les dificultats amb què ensopega cada municipi quan es troba sol en aquesta tasca. Per això hem de desenvolupar la cooperació, l'acció mancomunada, i l'aprenentatge de les bones pràctiques dels altres. Ja no podem viure d'esquena a la resta del món, perquè és d'allà on prové una gran part del que consumim.

La quantitat més gran de tones que diàriament arriben a qualsevol municipi és aigua. L'aigua és un bé vital que compartim amb tots els éssers vius, el que més ens recorda el sentit del límit, i ens convida a refermar els vincles amb el territori. Superar els límits d'extracció i abocament vol dir degradar els rius i aqüífers. La minva en quantitat i qualitat de l'aigua disponible indueix conflictes o "guerres" entre sectors econòmics, territoris veïns, i a l'interior de cada comunitat. La nova cultura de l'aigua ens convida a fer les paus amb la natura, i entre la gent que hi vivim, desenvolupant formes més eficients, equitatives i suficients d'aprofitar l'aigua que tenim.

La part més gran de la petjada ecològica global de les ciutats i pobles on vivim prové del consum d'energies fòssils i nuclears. Les nostres emissions de gasos d'efecte hivernacle són insostenibles: més de nou tones de CO2 equivalent per habitant a l'any de mitjana. Per absorbir-les hauria d'haver-hi al món tres hectàrees i mitja de bosc per a cada habitant amb unes emissions com aquestes. Això supera de llarg la capacitat de la coberta vegetal de la Terra, i gran part dels gasos hivernacle s'acumulen a l'atmosfera provocant el canvi climàtic. Reduir-ne les emissions és una prioritat cabdal.

Tal com reconeix la *Declaració de Rubí (2002)*, els ajuntaments han de jugar un paper important a la nova cultura de l'energia basada en l'aprofitament proper i descentralitzat de les energies renovables netes. Una part de la petjada ecològica del nostre consum energètic prové de l'electricitat i els combustibles emprats a un edificis i habitatges que no aprofiten encara, en totes les seves possibilitats passives i actives, la insolació que reben. Fins i tot denses ciutats com Barcelona, Tarragona, Girona i tantes altres l'energia desaproveitada del sol que arriba als terrats i teulades multiplica moltes vegades tota l'energia consumida que prové de l'exterior. La generació distribuïda d'altres aprofitaments renovables, com l'energia eòlica o la biomassa, tenen un paper important a jugar si els municipis sabem trobar-los el lloc adient al territori.

Més de dues tones de CO2 equivalent, amb una petjada ecològica comparable a una hectàrea sencera de bosc per persona, les genera un model de mobilitat encara basat en l'automòbil i el transport de mercaderies per carretera. Les ciutats i pobles tenim un paper decisiu a l'hora d'oferir alternatives més sostenibles als nostres ciutadans i ciutadanes, per a què no esdevinguin hostatges involuntaris del transport motoritzat privat. Si entenem les ciutats i pobles com espais de convivència per afavorir el desenvolupament humà, cal recordar que només un 40% de la població té carnet de conduir. Una mobilitat basada en el cotxe discapacita l'altre 60% per accedir autònomament als seus llocs d'estudi, treball o lleure.

Una altra font d'emissions locals d'efecte hivernacle global prové dels residus municipals quan van a parar a abocadors i incineradores on, a més de contaminar les aigües del subsòl i la cadena alimentària, generen grans quantitats de metà i CO2. La cultura consumista d'usar i llençar, i la proliferació excessiva d'envasos i embalatges d'un sol ús, són els principals responsables del creixement insostenible dels residus que apleguem als municipis. Promoure la reducció en origen mitjançant hàbits de compra responsables, la recollida selectiva, i els sistemes de compostatge, reutilització i reciclatge adients per convertir les deixalles de nou en recursos, són una part fonamental de la tasca local pel canvi global cap a ciutats i pobles més sostenibles.

La fusta que gastem requereix de mitjana cada any la tala d'una hectàrea per a cada tres o quatre persones. En la seva immensa majoria encara no té la certificació FSC, que en garanteix l'extracció sostenible. Per produir els cereals i verdures que ingerim es necessita mitja hectàrea per habitant, i mitja més per produir la carn que consumim. La petjada ecològica marina del peix només és una mica inferior a mitja hectàrea. Com tants altres béns industrials que adquirim, molts dels aliments consumits provenen de llocs allunyats amb un gran consum energètic associat en transport i refrigeració. No sabem si s'han produït degradant el medi ambient, explotant sense miraments les persones que hi viuen, o posant en risc la seva salut i seguretat alimentària. Per avançar cap a ciutats i pobles més sostenibles cal una nova cultura del consum que escurci les fonts de proveïment de tots els béns bàsics, des dels aliments a l'energia o l'aigua, i garanteixi amb ecoetiquetes i auditories de comerç just els productes que segueixin venint de lluny. Cal desenvolupar l'agricultura i la ramaderia ecològica local a tot arreu, al Nord com al Sud.

Comptat i debatut, per viure com ho fem ara es necessita una petjada ecològica equivalent a cinc hectàrees i quart de conreus, pastures, boscos i mar per a cada un de nosaltres. Això vol dir unes catorze per família. Però al món hi ha disponibles menys de dues hectàrees per persona, i unes cinc per família. Si tothom volgués consumir com la mitjana del nostre país necessitariem gairebé tres terres. Si tothom ho volgués fer com un nord-americà, amb unes deu hectàrees de petjada ecològica, en caldrien cinc. Però només n'hi ha una. Si volem viure a un sol món on càpiga tothom, hem de promoure la nova cultura del consum responsable dins un espai ambiental sostenible.

Les ciutats i pobles tenen eines importants per fer realitat altres maneres de viure millor amb una petjada ecològica més petita. Aproven les tarifes d'aigua, i de les ciutats i els pobles depèn que siguin o no justes i progressives, fent pagar més a qui en gastí més. Tenim mercats municipals on es poden promoure productes locals i ecològics. Recollim deixalles, i de les ciutats i pobles depèn que funcioni la recollida selectiva. Cobren taxes d'escombraries o impostos de vehicles, i poden fer que responguin al principi de qui contamina paga. L'impost de béns immobles sosté la major part de la despesa pública municipal, però encara no reflecteix el fet que hi ha edificis que gasten molta més energia que altres. L'ús de l'espai públic pels vehicles privats no reflecteix encara tots els costos que imposa a la col·lectivitat. L'àmbit local convoca festes majors i fires, contracta serveis i compra molts productes que podem ambientalitzar. Ja és hora de fer servir les eines que tenen els ajuntaments per començar a caminar en noves direccions. Aprenquem a utilitzar la nostra capacitat de compra, i ajudem els nostres conciutadans a emprar la seva, per fer realitat un altre món més just, habitable i humà.